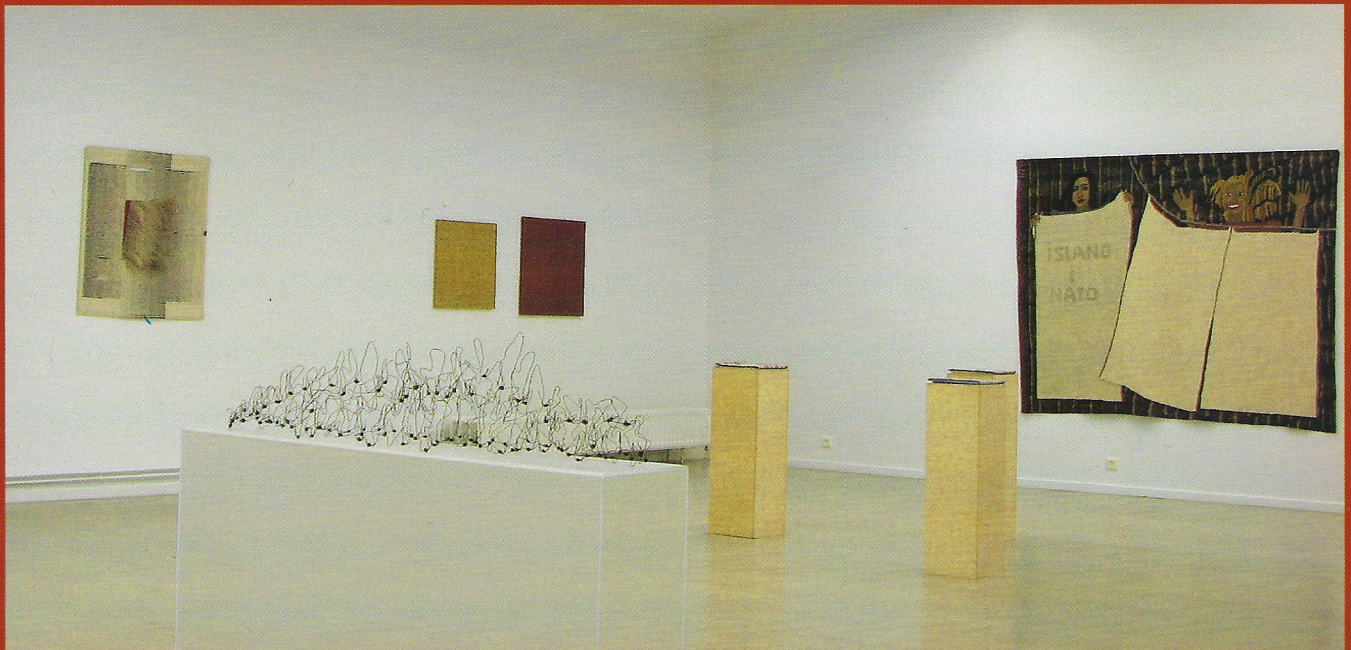

ÞRÆDDIR ÞRÆÐIR

Ásgerður Búadóttir Hildur Hákonardóttir Guðrún Gunnarsdóttir Hildur Bjarnadóttir

Ásgerður Búadóttir (1920)

Ásgerður lauk námi frá Myndlista- og handíðaskóla Íslands 1946 og hélt þá til Kaupmannahafnar og nam við Konunglega listaháskólann 1946–49, í máladeild hjá Vilhelm Lundstrøm. Ásgerður er sjálfmenntuð í veflistinni en nýtir sér vel myndlistarnámið í nýjum miðli og er frumkvöðull nútíma veflistar hér á landi. Hún vann til gullverðlauna á alþjóðlegri list- og handverkssýningu í München fyrir vefnað árið 1956 og hefur síðan hlotið fjölmargar viðurkenningar innanlands og utan, m.a. menningarverðlaun DV 1982. Hún var borgarlistamaður Reykjavíkur 1983–84 og síðastliðin ár hefur hún notið heiðurslauna listamanna frá Alþingi. Efnt hefur verið til a.m.k. 10 einkasýninga á verkum Ásgerðar en einnig hefur hún tekið þátt í miklum fjölda samsýninga bæði hérlandis og erlendis, oft sem fulltrúi íslenskrar myndlistar á alþjóðlegum sýningum. Verk hennar er að finna í ýmsum opinberum byggingum og á helstu listasöfnum landsins, s.s. Listasafni Íslands, einnig í samsvarandi stofnunum erlendis og í einkasöfnum. Fjallað hefur verið um list hennar í ýmsum ritum og a.m.k. tvívegis hefur verið unnið sjónvarpsefni um list hennar.

Auður Hildur Hákonardóttir (1938)

Hildur lauk námi við Myndlista- og handíðaskóla Íslands sem myndvefari árið 1968 og hélt þá til framhaldsnáms við listaháskólann í Edinborg. Árið 1980 bætti hún síðan við sig réttindum sem vefnaðarkennari frá Myndlista- og handíðaskólanum eftir að hafa kennt þar á árunum 1969–81. Þar af var hún skólastjóri hans 1975–78 á miklum umbrotatímum í sögu skólans. Hildur starfaði jafnframt að listvefnaði á árunum 1969–90 og hélt þrjár einkasýningar auk þess að taka þátt í fjölda samsýninga hér á landi og erlendis. Hún var virk í SÚM-hópnum og kvennabaráttunni sem endurspeglast í verkum hennar. Verk eftir Hildi eru í eigu Listasafns Íslands, Nýlistasafnsins, Listasafns Árnesinga og fleiri opinberra stofnana sem og í einkasöfnum. Hildur hefur gegnt ýmsum trúnaðarstörfum, s.s. setið í stjórn Textílfélagsins, í Listahátíðarnefnd og í stjórn Listskreytingasjóðs. Hún var forstöðumaður Byggða- og listasafns Árnesinga á Selfossi 1986–93 og safnstjóri Listasafns Árnesinga 1998–2000. Síðustu ár er Hildur einkum þekkt fyrir ræktun og ritstörf.

Þræddir þræðir

Í þjóðsögu er lagt bann við því að spinna í tunglsljósi því þá getur úlfur hlaupið upp eftir þræðinum og gleypt tunglið. Þræðir eru því ekki einfalt mál. Myndmál þráðarins hefur löngum talist til hins kvenlega í menningunni, með tilheyrandi tilvísunum til tenginga og tengsla, en margt bendir til að konur skilgreini sig frekar út frá tengslum en aðgreiningum. Þessi tengsl geta svo á stundum tekið á sig ógnvænlegar myndir í vefnaði neta og örlaga. Örlagaþræðir minna líka á að þráðurinn er leið, brú eða ferð; eins og í sögu sem rekur sig áfram eftir söguþræði. Ólíkar ímyndir þráðarins birtast í verkum fjögurra listakvenna. Í vefnaði Ásgerðar Búadóttur býr bæði agi handverksins og ókyrrð margháttaðra tengsla milli myndflata, lína og efnis, Hildur Hákonardóttir beitir vefnaðinum sem pólitísku vopni, en í öðrum verkum hennar finnast fínlegir þræðir sem minna á teikningu. Guðrún Gunnarsdóttir rýfur hrynjandi vefnaðarins með ágengum flækjum úr vír, en eins og Auður Ólafsdóttir bendir á hefur hún dregið sjálfan þráðinn út úr sínu upphaflega samhengi. Yngsti fulltrúinn, Hildur Bjarnadóttir, myndbirtir pólitísk átök kynja og listforma í efninu. Konurnar eru af fjórum kynslóðum og hver þeirra hefur á sinn hátt þrætt sig eftir nýrri slóð myndlistar sem leysir upp mörk listgreina eins og textíls, málverks, teikninga eða skúlptúrs.

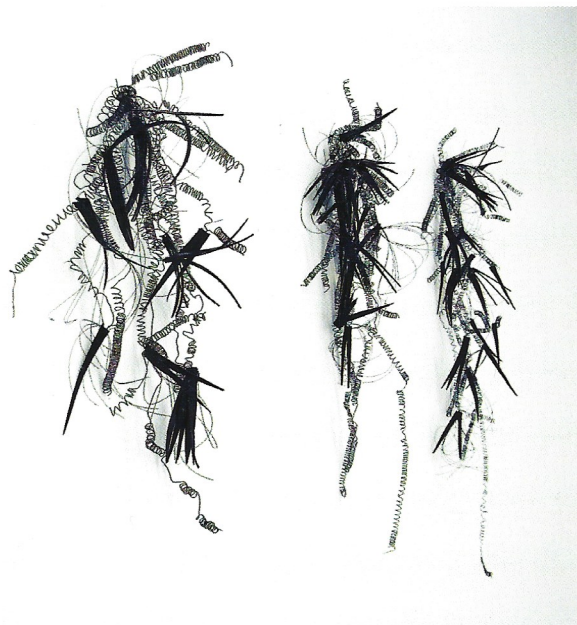
Þráðurinn er band sem bindur og því er það sérstaklega táknrænt að skoða hvernig listakonurnar fjórar rekja upp þræði og hrista uppistöður. Í verkum Hildar Bjarnadóttur er

ráðist að rótum aðgreiningar milli málverks og textíls, eins og í verkum þar sem hún vinnur með málarastrigann sem þræði, vefnað og hekl. Striginn öðlast nýtt líf og nýtt vægi sem flókið handverk. Guðrún Gunnarsdóttir ræðst gegn framrás þráðarins og skapar tilfinningu fyrir bendum, vírinn er snúinn saman í litla hnúta sem minna á gaddavír, þannig rjúfa verkin mörkin milli kvenlegs handverks og karlmannlegrar hörku. Fínleg víravirki Guðrúnar rísa upp af veggjum og borðum og ummyndast fyrir augum áhorfanda í lífræn form. Sumar flækjanna minna á teikningar, eiginlega riss eða krot. Hildur Hákonardóttir vinnur einnig með hugmyndina um teikningu í vefnað í syrpu verka sem, líkt og vírabendur Guðrúnar, hafa yfir sér austurlenskan blæ. Hildur hefur líka beitt teikningu á annan hátt, í myndasögu um kvennabaráttuna sem hún gerði árið 1976 en birtist ekki fyrr en nærri þremur áratugum síðar. Þar þrýstir hún einnig á mörk myndlistar, auk þess að vera að öllum líkindum fyrsta konan til að takast á við form myndasögunnar hér á landi.

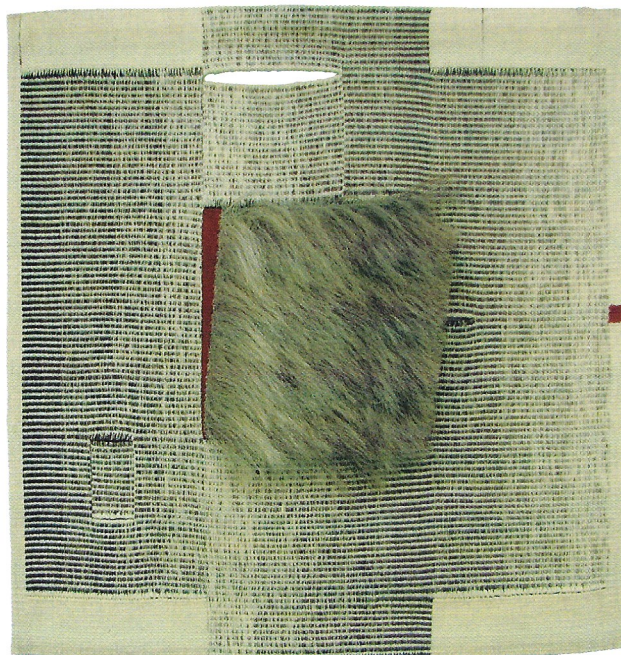
Hildur, Guðrún og Hildur sýna þræðina sem vettvang á taka, hvort sem það eru þrætur um mörk myndlistar eða mörk milli greina myndlistar eða togstreita milli kynja og pólitískra afla. Allar byggja þar á brautryðjendastarfi Ásgerðar Búadóttur sem yfirfærði hefðbundið akademískt listnám á vefnaðinn og skapaði grundvöll fyrir nýja sýn á textilverk. Í verkum hennar birtast átökin fyrst og fremst í efninu og milli myndflata sem byggjast á sterkum formum. Hún kenndi sjálfri sér á vefstól og kannski á það sinn þátt í því hvernig hún nálgadist textílhéðina á ferskan hátt, án þess

að rjúfa tengslin við ræturnar. Verk hennar búa yfir öflugri togstreitu róttækrar nútímalistar í afstrakt formum og hlýlegrar og jarðbundinnar tengingar við íslenska hefð sem birtist í efnisnotkuninni, ull og hrosshári. Notkun þessara efna skapar verkunum einnig sérstaka flóru lita, eins og kemur kannski mest sláandi fram í verkum eins og *Haust á fjöllum*, sem í fyrstu virðast næstum einlit, en þegar nánar er að gáð blossa fram rauðir litir sem lýsa upp litbrigði haustgrámans, allt frá hrími til hálfrökkurs. Í miðju hvílir svo ferkantaður flötur hrosshársins, líkt og verkið sé að búa sig undir veturinn. Eins og Aðalsteinn Ingólfsson lýsir í skrifum um Ásgerði gefur hrosshárið verkunum aukna mýkt auk þess að skapa næstum ómótstæðilega þörf fyrir snertingu. Sú líkamlega nánd sem felst í snertingu er reyndar eitthvað sem öll verkin kalla á, allt frá því að áhorfanda langar að halla vanga að mjúku hrosshári yfir í heillandi þörf til að stinga sig á gödduðum vírum Guðrúnar.

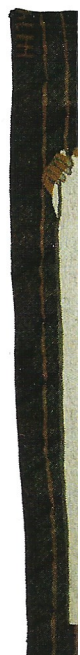
Í frægri greiningu félags-mannfræðingsins Mary Douglas frá sjöunda áratugnum lýsir hún líkamanum sem líkani fyrir landamæri, með áherslu á hvernig samfélagið sjálft er háð hverskyns afmörkunum og markalínum. Kenning Douglas minnir okkur á hversu fullkomlega tilvera okkar er bundin í tilhneigingar til þess að aðgreina hluti, meðan það að stilla líkamanum upp sem líkani minnir jafnframt á hvernig þessar tilraunir til afmarkana geta aldrei haldið fullkomlega: líkaminn er ekki heilsteypt lokað svæði, heldur er hann einmitt miðpunktur ýmiskonar flæðis. Kvenlíkaminn er sérlega merkingarbær í þessu samhengi, auk

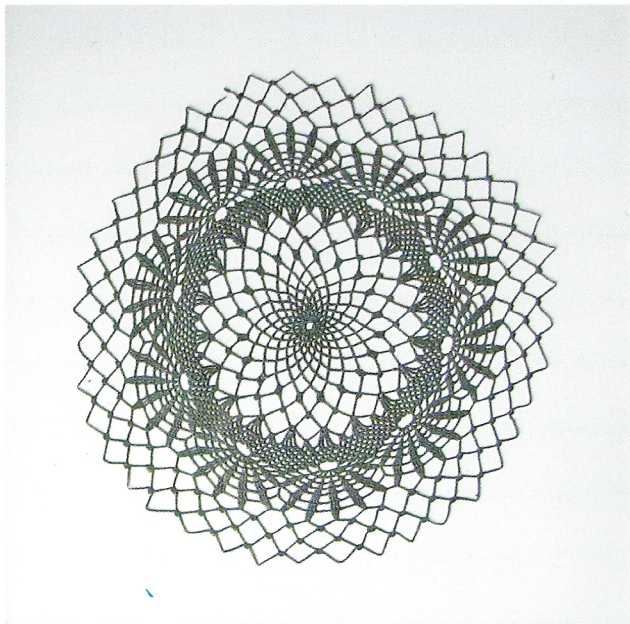
Guðrún Gunnarsdóttir, **Hugverk**, 2009
Vír og gúmmí, u.þ.b. 95 x 35 x 10 cm hver

Ásgerður Búadóttir, **Haust á fjöllum**, 1991
Ull og hrosshár, 98 x 93 cm

Hild,
Ull,

Hildur Bjarnadóttir, **Teikning**, 2009
Bómull, grafit, 23 x 23 cm

Hildur Hákonardóttir, **Ísland úr NATÓ**, 1974
80 x 230 cm

Þess sem kvenlíkaminn rýfur iðulega mörk hins persónulega og hins táknræna.

Að sögn bókmenntafræðingsins Gunnþórunnar Guðmundsdóttur hafa konur verið framarlega í því að brjóta upp afmarkanir milli æviskrifa og skáldskapar. Hún hefur bent á hvernig mörg þessara verka fjalla um samskipti og átök mæðra og dætra, en slík verk snerta ekki aðeins á persónulegum minningum einstaklinga heldur kalla fram mun víðtækari sögu. Það er áhugavert að skoða textílvork listakvennanna fjögurra í þessu samhengi og velta fyrir sér að hversu miklu leyti þau markist af tilfinningu fyrir tengslum við hefð 'mæðra'. Textíll, hvort sem er í handverki eða listum, hefur mestan part tilheyrt kvennamenningu á Íslandi, þrátt fyrir að afmarkast ekki eingöngu við konur. Ásgerður Búadóttir tengist þessari hefð sterkum böndum með efnisnotkuninni, ull og hrosshári, sem jafnframt vísar á ákaflega hversdagslegan hátt bæði til náttúru landsins og afurða handiðnaðar fyrri kynslóða, meðan Hildur Bjarnadóttir talar sérstaklega um tengsl við móður sína og ömmur, og tvær systur sem einnig starfa við textíl á einn eða annan hátt. Í hennar verkum koma þessi einkenni æviskrifa kannski best fram, ekki síst í því hvernig hún vinnur með tilbúið efni eins og blúndudúka sem eru litaðir með grafit, efni sem notað er við gerð blýanta. Í verkum nöfnu hennar, Hildur Hákonardóttir, birtast tengslin við kvennamenninguna helst í pólitískum skírskotunum, en femínismi hefur frá upphafi einkennst af togstreitu og samsemd, þar sem konur ýmist upplifa sig í andstöðu við fyrri

kynslóðir kvenna eða sem hluta af þeim, framhald eða óslitinn þráð. Báðar hafa listakonurnar notað texta í verkum sínum sem benda á átakalínurnar. Guðrún Gunnarsdóttir kallar fram margvíslegar tengingar við handverk í verkum eins og *Voðinni*, en þar er vírsjal bætt með lituðum þráðum. Í öðru verki er þráðum snúið í litlar lykkjur í anda nýtni fyrri tíma – sem nú er full ástæða til að rifja upp. Verk Guðrúnar, líkt og Ásgerðar, tengjast líka náttúru landsins og vísa þannig til beggja kynja og leysa í raun upp mörkin þar á milli, á sama hátt og heklaður strigi Hildar Bjarnadóttur potar á skemmtilegan hátt í karlmannlega málarahefð þar sem striginn er hlutlaus grunnur fyrir sköpun snillingsins – sem líkja mætti við það hvernig kvenlíkaminn hefur löngum verið óvirkt viðfang málaraistar. Á sama hátt er áhugavert að skoða hvernig nafna hennar Hákonardóttir endurskapar módel-teikningar í vef, en þar má sjá álíka skírskotanir til hefðar. Hrosshárið getur vel virkað sem karlmannlegur þáttur í verkum Ásgerðar, fákurinn hefur löngum verið tákn karlmennsku, frelsis og krafts, en listakonan flækir málin með því að draga fram mýkt hrosshársins, ekki aðeins í því hvernig það stendur í þéttum flötum heldur einnig með því að láta það mýkja upp línur og form hins agaða vefnaðar. Í verkum Guðrúnar er snúið upp á mörk kynja þegar bendur af vír, ofnar og fléttaðar, eru hnýttar saman með gaddavírshnútum. Gaddavírinn er markalína, girðing, en í meðförum Guðrúnar rennur hann saman við handverk 'kvennanna' sem gengur út á að sameina þræði og vefa voðir til að halda úti kulda. Gaddavírshnúturnar minna sömuleiðis

á það hvernig vírinn hefur orðið að órjúfanlegum hluta náttúru og landslags, hvort sem hann ber stoltan við himin, eða liggur lúinn, en þó ekki bitlaus, við jörð.

Í þessu býr máttur þráðarins. Hann hleypir ókindunum að en bindur þær jafnframt niður í stöðugum leik með jafnvægi, togstreitu og átök. Tvinnaður saman úr ólíkum þráðum lagar hann sig að þeim aðstæðum sem honum eru búnar, tilbúinn að teygja sig út til áhorfandans og þátta hann inn í vefinn.

Úlfhildur Dagsdóttir

Heimildir:

Aðalsteinn Ingólfsson, „Sú sem vefnum gegnir“ í *Ásgerður Búadóttir*, Reykjavík, Listasafn Íslands 1994.

Auður Ólafsdóttir, *Listin á tímum þráðlausra samskipta*, Reykjavík, Listasafn Reykjavíkur 1996.

Mary Douglas, *Purity and Danger: An Analysis of Concepts of Pollution and Taboo*, London, Routledge and Kegan Paul 1966 og *Natural Symbols: Explorations in Cosmology*, London, Barrie and Jenkins 1970.

Gunnþórunn Guðmundsdóttir, *Borderlines, Autobiography and Fiction in Postmodern Life Writing*, Amsterdam, Rodopi 2003.

Hildur Bjarnadóttir, texti í *Art Textiles of the World*, vol. 1, Bristol, Telos 2004.

Hildur Hákonardóttir, *Já, ég þori, get og vil: Kvennafrídagurinn 1975*, Vilborg Harðardóttir og allar konurnar sem bjuggu hann til, Reykjavík, Salka 2005.

Guðrún Gunnarsdóttir (1948)

Guðrún nam vefnað á verkstæði Kim Naver í Kaupmannahöfn 1972–75 og sótti 1987 námskeið við Haystack Mountain School of Art and Craft, Maine, Bandaríkjunum. Hún hefur unnið að frjálsri myndsköpun og textílhönnun frá árinu 1976. Guðrún hefur skapað sér ákveðna sérstöðu með efnisvali og er virk í sýningahaldi. Hún hefur haldið bæði einkasýningar og tekið þátt í fjölmörgum samsýningum hérlandis og erlendis. Hún hefur hlotið ýmsar viðurkenningar og hefur t.d. þrisvar verið tilnefnd til Menningarverðlauna DV og hlaut þau árið 1991. Guðrúnu hafa nokkrum sinnum verið veitt starfslaun listamanna og hefur hún hlotið styrki m.a. frá The Scandinavia – Japan Sasakawa Foundation.

Verk hennar er að finna í eigu safna hérlandis, s.s. Listasafns Íslands og erlendis, m.a. í Japan. Þau eru einnig í eigu ýmissa opinberra stofnana hér á landi og erlendis sem og í einkasöfnum. Nánari upplýsingar er að finna á heimasíðu hennar www.internet.is/gudgunn

Hildur Bjarnadóttir (1969)

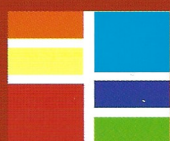
Hildur lauk námi frá textíildeild Myndlista- og handíðaskóla Íslands 1992 og framhaldsnámi 1997 frá myndlistardeild Pratt Institute, Brooklyn, New York í Bandaríkjunum. Frá námslokum hefur Hildur verið virk í sýningahaldi og hefur tekið þátt í fjölmörgum samsýningum sem og einkasýningum bæði hér á landi og erlendis. Verk hennar hafa vakið athygli fyrir það hvernig hún rannsakar tilveru listarinnar og mörk handverks og myndlistar á nýstárlegan hátt. Hún hefur hlotið ýmsar viðurkenningar s.s. Íslensku sjónlistaverðlaunin fyrir myndlist árið 2006, verðlaun úr Listasjóði Dungals og Listasjóði Ástu Eiríksdóttur og Svavars Guðnasonar auk viðurkenninga á erlendri grund. Verk Hildar er að finna í helstu söfnum hér á landi og einnig í söfnum á Norðurlöndum og í Bandaríkjunum, en líka í fjölmörgum einkasöfnum. Nánari upplýsingar er að finna á heimasíðu hennar www.hildur.net

Sýningarskráin er gefin út í tengslum við sýninguna **ÞRÆDDIR ÞRÆDIR** í Listasafni Árnesinga 8. október – 6. desember 2009.

Sýningarstjóri er Inga Jónsdóttir, safnstjóri Listasafns Árnesinga.

Úlfhildur Dagsdóttir er bókmenntafræðingur en hefur einnig fengist við myndlestur.

Listasafn Árnesinga er í eigu Héraðsnefndar Árnesinga.

**LISTASAFN
ÁRNESINGA**